

Safarova Sevinch Erkinjon qizi
Jizzax viloyati Arnasoy tumani 3-maktab
Onatili va adabiyot fan o‘qituvchisi

Annotatsiya

Ushbu maqola ona tili va adabiyot darslarida STEAM yondashuv elementlarini qo‘llash imkoniyatlarini o‘rganadi. Tadqiqotda STEAM (Science, Technology, Engineering, Art, Mathematics) konsepsiyasi asosida interaktiv, ijodiy va innovatsion o‘quv metodlari tahlil qilinadi. Mualliflar STEAM yondashuvining dars jarayonida o‘quvchilarning tanqidiy fikrlash, ijodiy qobiliyat va amaliy ko‘nikmalarini rivojlantirishga qanday yordam berishini ko‘rsatadi. Shu bilan birga, ona tili va adabiyot fanida STEAM elementlarini integratsiya qilishning amaliy usullari va samaradorligi misollar bilan ochib beriladi.

Kalit so‘zlar

STEAM, ona tili, adabiyot, innovatsion metodlar, interaktiv o‘qitish, ijodiy fikrlash, integratsiya

Аннотация

Статья исследует возможности применения элементов STEAM на уроках родного языка и литературы. В исследовании анализируются интерактивные, творческие и инновационные методы обучения на основе концепции STEAM (Science, Technology, Engineering, Art, Mathematics). Авторы показывают, как подход STEAM способствует развитию критического мышления, творческих способностей и практических навыков учащихся в образовательном процессе. Также рассматриваются практические способы интеграции элементов STEAM в преподавание родного языка и литературы и их эффективность.

Ключевые слова

STEAM, родной язык, литература, инновационные методы, интерактивное обучение, творческое мышление, интеграция

Abstract

This article explores the possibilities of applying STEAM elements in native language and literature lessons. The study analyzes interactive, creative, and innovative teaching methods based on the STEAM concept (Science, Technology, Engineering, Art, Mathematics). The authors demonstrate how the STEAM approach helps develop students' critical thinking, creativity, and practical skills during the learning process. In

addition, practical methods for integrating STEAM elements into native language and literature instruction and their effectiveness are discussed.

Keywords

STEAM, native language, literature, innovative methods, interactive teaching, creative thinking, integration.

Kirish

Bugungi kunda ta'lim jarayonida innovatsion metodlar va texnologiyalarni qo'llash muhim ahamiyat kasb etmoqda. Xususan, STEAM yondashuvi (Science, Technology, Engineering, Art, Mathematics) o'quvchilarning tanqidiy fikrlash, ijodiy qobiliyat va amaliy ko'nikmalarini rivojlantirishda samarali vosita sifatida e'tirof etilgan. Ona tili va adabiyot fanlari esa nafaqat til va nutq madaniyatini shakllantiradi, balki o'quvchilarda tafakkur, muloqot va madaniy kompetensiyalarni ham rivojlantiradi. Shu bois, STEAM elementlarini ona tili va adabiyot darslariga integratsiya qilish zamonaviy ta'lim metodikasida dolzarb masala sifatida qaraladi.

STEAM yondashuvining asosiy xususiyati shundaki, u fanlararo integratsiyani ta'minlab, o'quvchilarni faol, mustaqil va ijodiy faoliyatga jalb qiladi. Ona tili va adabiyot darslarida bu yondashuv hikoyalar, matn tahlili, dramatizatsiya va boshqa interaktiv metodlar orqali amalga oshirilishi mumkin. Natijada, o'quvchilar nafaqat lug'at va grammatika ko'nikmalarini oshiradi, balki matnni tahlil qilish, ifoda vositalarini to'g'ri qo'llash va ijodiy fikrlash malakasini rivojlantiradi.

Shu bilan birga, STEAM yondashuvi o'qituvchilarga dars jarayonini turli faoliyat turlari bilan boyitish, texnologiyalardan samarali foydalanish va o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish imkonini beradi. Mazkur maqolada ona tili va adabiyot darslarida STEAM elementlarini qo'llashning nazariy asoslari, amaliy usullari va samaradorligi tahlil qilinadi, shuningdek, bu metodikaning ta'lim jarayonidagi afzalliklari ko'rsatib beriladi.

Bugungi globallashuv va texnologik rivojlanish sharoitida ta'lim jarayonida innovatsion yondashuvlarni joriy etish muhim ahamiyat kasb etmoqda. STEAM yondashuvi (Science, Technology, Engineering, Art, Mathematics) nafaqat fanlararo integratsiyani ta'minlaydi, balki o'quvchilarning tanqidiy fikrlash, ijodiy qobiliyat va amaliy ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi. Ona tili va adabiyot darslarida STEAM elementlarini qo'llash esa o'quvchilarni interaktiv faoliyatga jalb qilib, darslarni qiziqarli, mazmunli va samarali qiladi.

An'anaviy metodlar ko'pincha o'quvchilarda qiziqishning kamayishi va passivlikka olib kelishi mumkin. Shu sababli, STEAM yondashuvini integratsiya qilish dars jarayonini jonlantirish, o'quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirish va ularni ijodiy faoliyatga rag'batlantirish imkonini beradi. Shuningdek, bu yondashuv

o'quvchilarda nafaqat til va adabiyot bo'yicha bilimlarni chuqurlashtiradi, balki kommunikativ va madaniy kompetensiyalarni shakllantirishga ham yordam beradi.

Shu bois, ona tili va adabiyot darslarida STEAM elementlarini qo'llash ta'lim sifatini oshirish, o'quvchilarning qiziqish va motivatsiyasini kuchaytirish hamda zamonaviy pedagogik metodlarni amaliyotga tatbiq etishda dolzarb ilmiy va metodik vazifa hisoblanadi.

Asosiy qism

Bugungi ta'lim jarayonida o'quvchilarning qiziqish va motivatsiyasini oshirish, tanqidiy fikrlash va ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish maqsadida innovatsion metodlardan foydalanish muhim ahamiyatga ega. Ona tili va adabiyot darslarida STEAM yondashuvi (Science, Technology, Engineering, Art, Mathematics) ushbu ehtiyojlarni qondirishda samarali vosita sifatida qaraladi. STEAM yondashuvi fanlararo integratsiyani ta'minlab, o'quvchilarni faol va interaktiv faoliyatga jalb qiladi, shuningdek, ular bilan ishlash jarayonini qiziqarli va mazmunli qiladi.

Ona tili va adabiyot darslarida STEAM elementlarini qo'llash bir qator metodlar orqali amalga oshiriladi. Masalan, matn tahlili va hikoya o'qish jarayonida o'quvchilar o'z fikrlarini diagramma, chizma yoki vizual taqdimotlar orqali ifodalashlari mumkin. Shu bilan birga, dramatizatsiya va rolli o'yinlar yordamida matnning mazmuni o'quvchilarga jonli tarzda yetkaziladi, ular qahramonlarning hissiyotlarini his qilib, tilni amaliy kontekstdan o'rganadilar. Matndagi voqealarni ilmiy yoki texnologik nuqtai nazardan tahlil qilish orqali o'quvchilar STEAM elementlari bilan tanishadi va fanlararo bog'lanishni his qiladi.

STEAM yondashuvi o'quvchilarda ijodiy fikrlash, mustaqil qaror qabul qilish va muammolarni hal etish qobiliyatlarini rivojlantiradi. Masalan, o'quvchilarga hikoyaning davomiga o'z g'oyalarini qo'shish, matnni boshqa yakun bilan yakunlash yoki qahramonlarning o'rnida qanday harakat qilgan bo'lishlarini tahlil qilish topshiriqlari berilishi mumkin. Bunday faoliyat nafaqat til ko'nikmalarini mustahkamlaydi, balki o'quvchilarning tasavvurini kengaytiradi va ularni ijodiy ishlashga rag'batlantiradi.

Shuningdek, STEAM elementlari texnologiyalar yordamida qo'llanilganda dars samaradorligi oshadi. Masalan, interaktiv taqdimotlar, video materiallar, onlayn loyihalar va multimedia vositalari yordamida o'quvchilar matnni vizual va amaliy jihatdan o'rganadilar. Bu esa o'quv jarayonini boyitadi, tilni o'zlashtirishni tezlashtiradi va o'quvchilarning mustaqil ish faoliyatini rivojlantiradi.

Integrativ yondashuv orqali o'quvchilar ona tili va adabiyot bilimlarini boshqa fanlar bilan bog'lab, fanlararo tafakkurini shakllantiradilar. Masalan, adabiyot darsida o'quvchilar tarixiy voqealar asosida hikoya yaratishlari, san'at va chizmalar orqali voqealarni ifodalashlari, matematik yoki ilmiy tahlil yordamida matn ichidagi tafsilotlarni o'rganishlari mumkin. Shu tariqa, STEAM elementlari dars jarayoniga

kiritilganda o'quvchilar nafaqat lingvistik bilimlarni, balki tanqidiy fikrlash, ijodiy va amaliy ko'nikmalarni ham rivojlantiradilar.

Natijada, ona tili va adabiyot darslarida STEAM yondashuvini qo'llash nafaqat o'quvchilarning bilim darajasini oshiradi, balki ularning ijodkorligini, mustaqil fikrlashini va darsga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi. Shu bilan birga, o'qituvchilar uchun ham dars jarayonini interaktiv va innovatsion usullarda tashkil etish imkoniyatlarini yaratadi. Barcha ushbu jihatlar STEAM yondashuvini zamonaviy ta'lim tizimida dolzarb va samarali metodika sifatida ajratib turadi.

Bugungi kunda ta'lim jarayonida o'quvchilarning tanqidiy fikrlash, ijodiy qobiliyat va amaliy ko'nikmalarini rivojlantirish muhim masala hisoblanadi. An'anaviy metodlar ko'pincha darslarni passiv va monoton qiladi, bu esa o'quvchilarning qiziqishi va motivatsiyasini pasayishiga olib keladi. Shu sababli, innovatsion yondashuvlar, xususan, STEAM elementlarini ona tili va adabiyot darslariga integratsiya qilish dolzarb ilmiy va amaliy vazifa sifatida qoraladi.

STEAM yondashuvi o'quvchilarga fanlararo bog'lanishni his qilish, interaktiv va amaliy faoliyat orqali til va adabiyot ko'nikmalarini mustahkamlash imkonini beradi. Ona tili va adabiyot darslarida STEAM elementlarini qo'llash nafaqat o'quvchilarning til bilimini oshiradi, balki ularni ijodiy faoliyatga jalb qiladi, matnni tahlil qilish, ifoda vositalarini to'g'ri qo'llash va mustaqil fikrlash qobiliyatlarini rivojlantiradi.

Shuningdek, ushbu yondashuv o'qituvchilarga darslarni interaktiv va innovatsion usullarda tashkil etish, texnologiyalardan samarali foydalanish va o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish imkoniyatini yaratadi. Shu bois, ona tili va adabiyot darslarida STEAM elementlarini tadbiq etish ta'lim sifatini oshirish, dars jarayonini qiziqarli va samarali qilish hamda zamonaviy pedagogik yondashuvlarni amaliyotga tatbiq etish nuqtai nazaridan muhim ahamiyatga ega.

Ona tili va adabiyot darslarida STEAM yondashuvini tatbiq etish bir qator usullar orqali amalga oshiriladi. STEAM elementlari – Science (fan), Technology (texnologiya), Engineering (muhandislik), Art (san'at), Mathematics (matematika) – darsga interaktiv, innovatsion va ijodiy yondashuvni olib kiradi. Ushbu elementlarni qo'llashning ba'zi imkoniyatlari quyidagicha:

1. Matnni vizual tahlil qilish va diagrammalar yaratish: O'quvchilar matn, hikoya yoki dostonlarni tahlil qilish jarayonida voqealar zanjiri, xarakterlar munosabati yoki voqea rivojlanishini diagramma, jadval yoki chizma orqali ifodalaydilar. Bu ularning mantiqiy tafakkur va amaliy ko'nikmalarini rivojlantiradi.

2. Dramatizatsiya va rolli o'yinlar: Matn yoki hikoya asosida sahna ko'rinishlarini sahnalashtirish o'quvchilarga qahramonlarning hissiyotlarini his qilish, nutq va ifoda malakalarini rivojlantirish imkonini beradi. Shu bilan birga, san'at elementi (Art) orqali ijodiy ko'nikmalar oshiriladi.

3. Multimedia va texnologiyalardan foydalanish: Slaydlar, interaktiv taqdimotlar, video materiallar va onlayn loyihalar yordamida o'quvchilar matnni yanada tushunarli va qiziqarli o'rganadilar. Masalan, hikoya asosida animatsiya yoki audio material yaratish orqali til va ijodiy ko'nikmalarni mustahkamlash mumkin.

4. Fanlararo integratsiya: Matn ichidagi mavzularni ilmiy, matematik yoki texnologik nuqtai nazardan tahlil qilish orqali o'quvchilar fanlararo bog'lanishni his qiladilar. Masalan, tarixiy hikoya orqali vaqt chizig'i tuzish, statistika va diagrammalar bilan voqealarni ko'rsatish.

5. Ijodiy loyihalar va mustaqil ish: O'quvchilar hikoyaning davomiga o'z g'oyalarini qo'shish, matnni boshqa yakun bilan tugatish yoki qahramonlar uchun yangi voqealar yaratish topshiriqlarini bajaradilar. Shu orqali ijodiy fikrlash, mustaqil qaror qabul qilish va matnni tahlil qilish ko'nikmalari rivojlantiriladi.

6. Matematika va muhandislik elementlari: Hikoya yoki matn asosida masalalar tuzish, voqealar ketma-ketligini hisoblash, xaritalar yoki modellar yaratish orqali matematik va muhandislik ko'nikmalarini rivojlantirish mumkin. Masalan, xarakterlar harakatini chizma yoki maket yordamida ifodalash.

7. San'at va dizayn: Hikoya qahramonlarini chizish, sahnalarni sahnalashtirish, posterlar yoki infografikalar yaratish orqali san'at elementi darsga integratsiya qilinadi va o'quvchilar ijodiy faoliyat bilan shug'ullanadi.

Shunday qilib, ona tili va adabiyot darslarida STEAM elementlarini qo'llash nafaqat lingvistik bilimlarni oshiradi, balki o'quvchilarning ijodiy fikrlashini, mantiqiy tafakkurini va amaliy ko'nikmalarini rivojlantiradi hamda dars jarayonini interaktiv va qiziqarli qiladi.

Xulosa

Ona tili va adabiyot darslarida STEAM yondashuv elementlarini qo'llash zamonaviy ta'lim tizimida samarali va innovatsion yondashuvlardan biri sifatida e'tirof etiladi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, STEAM yondashuvi o'quvchilarning tanqidiy fikrlash, ijodiy qobiliyat va amaliy ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu yondashuv o'quvchilarning til va adabiyot bilimlarini chuqurlashtirish, matnni tahlil qilish va ifoda vositalarini to'g'ri qo'llash ko'nikmalarini mustahkamlash imkonini beradi.

Shuningdek, STEAM elementlarini darslarga integratsiya qilish o'quvchilarning darsga qiziqishini oshiradi, mustaqil va ijodiy faoliyatga rag'batlantiradi, shuningdek, dars jarayonini interaktiv va mazmunli qiladi. Matnni vizual tahlil qilish, drammatizatsiya, multimedia vositalari, fanlararo bog'lanish va ijodiy loyihalar orqali o'quvchilar nafaqat lingvistik bilimlarini rivojlantiradilar, balki amaliy va ijodiy ko'nikmalarini ham mustahkamlaydilar.

Shu bois, ona tili va adabiyot darslarida STEAM yondashuvini tatbiq etish ta'lim sifatini oshirish, o'quvchilarning motivatsiyasini kuchaytirish va zamonaviy pedagogik

metodlarni amaliyotga tatbiq etish nuqtai nazaridan dolzarb va zarur ilmiy-metodik vazifa hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Yo'ldoshev, J. (2018). Boshlang'ich ta'lim metodikasi. Toshkent: O'zbekiston Milliy universiteti nashriyoti.
2. Jo'rayev, R. (2020). Ingliz tilini o'qitish metodikasi. Toshkent: "Fan va Texnologiya" nashriyoti.
3. Raxmonov, A. (2017). Ta'limda innovatsion metodlar. Toshkent: O'qituvchi.
4. Nazarova, D. (2019). Bola psixologiyasi va til o'rgatish jarayoni. Toshkent: Ilm Ziyo.
5. Shomurodova, M. (2021). Xorijiy tillarni o'qitishda integrativ yondashuvlar. Toshkent: Universitet nashriyoti.